

Nr 31

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion om ändring av valbarhetsbestämmelserna för ledamot av byggnads- eller fastighetsnämnd.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas motionen II: 1 av herr Sjöholm (fp) samt herrar Rubin (mbs), Werner (h) och Johansson i Växjö (cp).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära förslag till sådan ändring av gällande valbarhetsbestämmelser att den som har ekonomiska intressen — egna eller anknutna till arbetsgivare — i byggnadsbranschen icke skall vara valbar till ledamot av byggnads- eller fastighetsnämnd».

Gällande bestämmelser

I varje kommun skall finnas en byggnadsnämnd, som har att öva inseeende över hur kommunens område bebyggs (1 kap. 1 § byggnadsstadgan den 30 december 1959). I åtskilliga kommuner har med stöd av 44 § andra stycket kommunallagen inrättats s. k. fastighetsnämnd. Dess åliggande torde som regel vara att handha förvaltnings- och verkställighetsbestyr med avseende på kommunens fastigheter och därmed sammanhängande frågor.

Enligt kommunallagens regler föreligger hinder mot att väljas till ledamot eller suppleant i kommunal nämnd — utom för den som är omyndig eller försatt i koukurs — endast för vissa statliga och kommunala tjänstemän (45 § första stycket jämfört med 7 och 32 §§). Något valbarhetshinder grundat på risken för privata intressekonflikter finns inte. För att undvika sådana konflikter har i stället föreskrivits i kommunallagen, att ledamot av nämnd inte får delta i behandlingen av ärende som personligen rör honom eller vissa personer som står honom nära (45 § första stycket jämfört med 16 §). Nu angivna regler är direkt tillämpliga på fastighetsnämnd. Genom hänvisning i 1 kap. 3 § andra stycket byggnadsstadgan gäller de även för byggnadsnämnd med det undantaget, att kommunal tjänst inte utgör valbarhetshinder.

Förarbeten och frågans tidigare behandling

Frågan om särskilda hinder för valbarhet till kommunala nämnder med hänsyn till risk för privata intressekonflikter var inte aktuell under förarbetena till 1953 års kommunallag. Vad gäller valbarhet till byggnadsnämnd berördes emellertid frågan under förarbetena till 1959 års byggnadsstadga. I ett remissyttrande över 1951 års byggnadsutrednings betänkande »Förenklad byggnadslagstiftning» (SOU 1957:21) ifrågasatte länsstyrelsen i Hallands län sålunda, om inte kommunallagens obehörighetsregler borde något utvidgas, så att i byggnadsnämnd ej fick inväljas personer med ledande ställning i större byggnads- eller bostadsföretag. I den proposition (168/1959), vari bl. a. förslag till de nu gällande valbarhetsbestämmelserna till byggnadsnämnd framlades för riksdagens yttrande, gjorde departementschefen inget direkt uttalande i den av länsstyrelsen väckta frågan. Han framhöll emellertid, att några speciella jävsregler, som avvek från dem som gällde kommunala organ i allmänhet inte torde erfordras. Tredje lagutskottet gjorde i sitt av riksdagen i denna del godkända utlåtande (26/1959) ingen invändning mot de föreslagna reglerna men framhöll som angeläget att byggnadsnämnd fick en sådan sammansättning, att den kunde träffa sina avgöranden helt förutsättningslöst.

Med anledning av yrkande i motioner om översyn av kommunallagens jävsregler i syfte bl. a. att få till stånd en skärpning av jävsbestämmelserna för nämndledamöter har frågan om de kommunala jävsreglernas utformning varit föremål för riksdagens behandling åren 1962, 1963 och 1966. Konstitutionsutskottet (12/1962, 2/1963 och 7/1966) fann därvid att en sådan skärpning inte behövdes och avstyrkte motionerna. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Slutligen må här anmärkas, att statsrådet Lundkvist i svar på en enkel fråga i andra kammaren år 1967 angående ledamotskap i kommunala nämnder berört den av motionärerna upptagna frågan. I sitt svar anförde statsrådet bl. a. följande:

Självfallet är det inte lämpligt att till ledamot eller suppleant i nämnd utses en person som kan förutses ofta komma att ha ett personligt intresse i ärenden hos nämnden. Enligt min mening skulle det dock inte vara möjligt att införa generella bestämmelser i lag för att hindra detta. Kommunerna bör för övrigt i största möjliga utsträckning lämnas handlingsfrihet vid val av förtroendemän.

Aktuellt JO-avgörande

I ett av JO under år 1966 avgjort ärende (JO:s ämbetsberättelse 1967 s. 329 ff) uppkom frågan, huruvida det var lämpligt att den som sysslade med tomtexploateringsverksamhet inom en kommun var ledamot av kommunens byggnadsnämnd. I ärendet uttalade JO bl. a. följande:

Jag har i anledning av vad som upplysts i ärendet övervägt om jag borde hos Kungl. Maj:t göra framställning om sådan ändring av gällande valbarhetsbestämmelser, att den som har starka ekonomiska intressen inom byggnadsverksamheten icke skall vara valbar till ledamot i byggnadsnämnd. Jag har mig emellertid icke bekant att behov av en sådan författningsändring framkommit även på annat håll. Man torde dessutom kunna såsom regel utgå från att fullmäktige vid val av ledamöter i byggnadsnämnd beaktar om viss ledamots privata intressen är förenliga med uppdrag såsom ledamot av nämnden. Tillräckliga skäl för en dylik framställning synes därför icke föreligga.

Motionen

Motionärerna hänvisar inledningsvis till det ovan berörda JO-avgörandet. De framhåller, att det borde vara ett oefftergivligt villkor att i nämnder och styrelser inte placerades personer, vars personliga ekonomiska intressen uppenbart främjades av en sådan placering. Byggnadsnämnd och fastighetsnämnd synes här närmast komma i blickpunkten. Motionärerna uttalar, att de kommunala fullmäktigeförsamlingarna på många håll inte alls uppmärksammat nödvändigheten att hålla en klar skiljelinje mellan förtroendemännens kommunala engagemang och deras privata ekonomiska intressen i de ärenden som omfattas av förtroendeskapet. Enligt motionärerna är det angeläget att en förändring kommer till stånd i detta avseende.

Utskottet

Den nuvarande stora handlingsfriheten för kommunerna vid val av förtroendemän är ett viktigt led i den kommunala självstyrelsen. Inskränkningar däri bör därför företas med stor försiktighet. Tillräckliga skäl för ändring av nu gällande bestämmelser angående valbarhet till byggnadsnämnd eller andra kommunala nämnder kan enligt utskottets mening inte anses föreligga. Utskottet, som ansluter sig till den uppfattning JO utvecklat i sitt

ovan återgivna uttalande, är emellertid angeläget att framhålla vikten av att rådande frihet på området inte missbrukas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen avslår motionen II: 1.

Stockholm den 5 november 1968

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Sveningsson (h), Sörlin (s), Hernelius (h), Sörenson (fp), Tistad (fp), Harald Pettersson (cp), Nyquist (s) och Ivar Andersson (s); samt

från a n d r a kammaren: herrar Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Johansson i Trollhättan (s), Nelander (fp), Larsson i Luttra* (cp), Andersson i Billingsfors* (s), Wennerfors (h), Mossberg (s), Norrby (fp) och Lindberg (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.